

03 0040740

Sklepi

II. slovenskega katoliškega shoda v Ljubljani.

sprejeti pri sklepajočem zborovanju dné 11. septembra 1900.

I. Krščansko življenje.

Slovensko ljudstvo, zbrano ob koncu XIX. stoletja na II. slov. katol. shodu,

I. a) se klanja Kristusu, nesmrtnemu kralju vseh vekov, in se posvečuje v XX. stoletju Njegovemu presv. Srcu;

b) izreka neomejeno zvestobo, vdanost in pokorščino Kristusovemu namestniku na zemlji, vrhovnemu poglavarju katoliške cerkve, svetemu Očetu Leonu XIII.; svojim škofom, ki po njih vlada sveti Duh cerkev božjo, zaupanje, vdanost in verno pokorščino v verskih stvareh in v vseh zadevah, kolikor so v zvezi s sveto vero, bodisi v zasebnem ali v javnem življenju; spoštovanje duhovnikom, ki kljub človeškim slabostim nikdar ne izgubé skrivnostne oblasti mašniškega posvečenja;

c) obsoja sovražne napade nekaterih slovenskih sinov zoper Kristusa in njegovo cerkev, zoper papeža in škofa, zoper duhovnike, redovnike in druge katoliške može.

II. Drugi slovenski katoliški shod se hvaležno spominja, koliko lepih sadov je rodil I. slov. katoliški shod za krščansko življenje med Slovenci, kako se je okrepila katoliška zavest in edinost, ustanovile se po

tolikih krajih Marijine družbe, namnožili se misijoni, razširilo in poživilo se češčenje sv. Rešnjega Telesa; poudarja iznova osnovne resolucije, sklenjene tedaj (tretji red, stanovske družbe, rokodelska društva, Vincencijeve družbe), priporoča pa še posebej proti mnogim sovražnikom, ki zasekavajo slovenskemu narodu globoke rane, naslednje pripomočke:

a) pospešuje se naj vsestransko krščanska domača vzgoja;

b) snujejo naj se zlasti za mladeniče in može Marijine družbe;

c) osnujejo naj se po posameznih župnijah katoliška izobraževalna društva ter župne knjižnice;

č) ker ni mogoč krščanski prepod brez božje pomoči, naj se širi še dalje vsebolj češčenje presvetega Srca Jezusovega, češčenje svetega Rešnjega Telesa, pa češčenje Matere Božje; naj se množi prejemanje sv. zakramentov, nasledujejo evangeljski sveti, goji skupna molitev, širi umevanje liturgije, neguje v cerkvah liturgično in ljudsko petje. Da se dosežeta poslednja dva namena, priporoča drugi slov. kat. shod skrb za povzdigo gmotnega in moralnega stanja cerkvenikov in organistov.

d) ker je pijančevanje eno poglavitnih ovir krščanskega življenja, naj se z vsemi silami deluje proti njemu povsod, zlasti v družbah treznosti;

e) v ljudstvu se naj goji smisel za нравno korist varčevanja ter se naj podpirajo društva, ustanovljena v ta namen.

f) posebna skrb nam bodi tudi za нравno krščansko življenje Slovencev na tujem.

II. Šolstvo.

a) Ljudske šole in učiteljišča.

1. V zmislu svetega očeta Leona XIII. in v edinstvu s svojimi višjimi pastirji — avstrijskimi škofi — obnavlja drugi slovenski katoliški shod zahteve vseh

katoličanov po katoliških javnih šolah in katoliških učiteljiščih, v zavesti, da sedaj veljavni ljudsko-šolski zakon ne daje zadostnega poročstva za krščansko vzgojo mladine.

2. Ker je malo upanja, da bi državni zbor v bližnji bodočnosti ugodil pravicam svete cerkve in želji katoliškega ljudstva, naj deželni zbori po slovenskih kronovinah šolske postave v tem zmislu prenarédé, kolikor je to mogoče v področju njih avtonomije, kar zahtevaj slovensko ljudstvo pri izbiri in volitvi deželnih poslancev.

3. Dokler se ne izvedejo zakonitim potom opravičene zahteve gledé na šolo in vzgojo, snujejo naj se zasebne katoliške ljudske šole, zlasti redovne. Vsem redovnikom in redovnicam, pa tudi svetnim učiteljem in učiteljicam, ki delujejo za krščansko vzgojo slovenske mladine, posebno „Šolski družbi svetega Cirila in Metoda“, katero naj vsi katoliški Slovenci podpirajo, izreka katoliški shod svoje priznanje in zahvalo. Hkrati priporoča saleziansko zavetišče za zanemarjeno mladino v Ljubljani.

4. Drugi slovenski katoliški shod toplo priporoča snovanje katoliških učiteljišč po slovenskih deželah. Zato pohvalno omenja obeh zasebnih učiteljišč: pri čč. šolskih sestrah v Mariboru in čč. gg. uršulinkah v Ljubljani, ki se trudijo vzgajati v pravem verskem duhu bodoče učiteljice. Za pripravnike pa naj se prej ko prej uravna primeren konvikt, kakršnega namerja graditi društvo „Pripraviški dom“ v Ljubljani.

5. Protiversko gibanje, ki se je zaneslo tudi med slovensko učiteljstvo, drugi slovenski katoliški shod najostreje obsoja. Opozarja na to nevarno gibanje, naj se že imenuje socialno-demokratsko (jungovsko) ali liberalno, zlasti zato, ker popolnoma nasprotuje celo sedaj veljavnim šolskim zakonom, ki govore o versko-nravni vzgoji otrok. Z veseljem pa pozdravlja začetek krščanske organizacije med učiteljstvom in delovanje katoliškega šolskega lista „Slovenski učitelj“.

6. Drugi slovenski katoliški shod ponavlja zahtevo, naj postavi višja šolska uprava ljudsko šolo in uči-

teljske pripravnice na edino pravo pedagoško-didaktičko podlago maternega jezika, kakor to zahtevajo državni osnovni in šolski zakoni. Zato mora biti učni jezik na vsah šolah, Slovencem namenjenih, slovenski. Ker se to doslej še ni izvršilo, zahteva katoliški shod, da se odstranijo nepostavne razmere, ki vladajo zlasti pri šolstvu na Koroškem, pa tudi na Štajerskem in Primorskem. Katoliški shod dalje zahteva, naj šolske oblasti po vseh deželah, kjer bivajo Slovenci, skrbé tudi za slovenske manjšine tako, da se povsod, kjer se nahaja postavno število otrok, osnujejo javne ljudske šole s slovenskim učnim jezikom. Ako pa število slovenskih otrok ne dosega postavnega števila za ustanovitev slovenske šole in jih je najmanj deset, naj se ločijo otroci v skupni šoli po maternem jeziku v skupine ali oddelke. Učitelj na takih šolah mora biti vešč obeh učnih jezikov. Pouk v krščanskem nauku naj se vrši pri vsakem številu otrok v maternem jeziku.

b) Srednje šole.

Drugi slovenski katoliški shod zahteva iznova:

1. Da se državne srednje šole, gimnazije in realke tako preustrojé, da se ne bode v njih ne le nič poučevalo, kar bi nasprotovalo verskemu prepričanju katoličanov, marveč da bodeta vsa vzgoja in ves pouk dejansko povspeševala katoliško versko mišljenje in življenje naše mladine.

2. Ker sta narodna in verska vzgoja v tesni zvezi, ponavlja drugi slov. kat. shod že mnogokratno zahtevo, da dobimo slovenske gimnazije po vsem slovenskem ozemlju.

3. Drugi slovenski katoliški shod priporoča vernikom vseh slovenskih škofij, da z vsemi močmi podpirajo deška semenišča; zlasti pozdravlja z velikim veseljem namero presvetlega gospoda knezoškofa ljubljanskega, da se osnujeta škofovska odgojivna zavoda s svobodno katoliško gimnazijo, ter izreka željo, da to škofovo namero podpirajo z vsemi silami vsi verniki ljubljanske škofije.

4. Z zadovoljstvom jemlje shod na znanje, da so se vsled ministrske odredbe z dné 12. junija 1899. za mladino državnih srednjih šol zopet omogočile duhovne vaje, in pozivlja poklicane kroge, da preskrbé mladini vsako leto primerne duhovne vaje in da ji dovolijo zbirati se v Marijine družbe ali kongregacije.

5. Vsem mladinoljubom, zlasti šolskim oblastém, se toplo priporoča, naj skrbno pazijo na vedenje dijakov zunaj šole, zlasti na dijaška stanovanja, da se bodo dijaki versko-nravno vzgajali tudi doma.

c) Visoke šole.

1. V nadi, da bode nameravano vseučilišče v Ljubljani tudi v verskem obziru ustrezalo zahtevam slovenskega naroda, se pridružuje drugi slovenski katoliški shod zadevnim sklepom deželnega zbora vojvodine Kranjske, storjenim v seji dné 28. februarja 1898, in prošnji dotičnega odbora, izročeni dné 14. oktobra 1898 gospodoma ministrskemu predsedniku in naučnemu ministru in dné 15. oktobra 1898 tudi obema zbornicama državnega zbora.

2. Drugi slovenski katoliški shod jemlje z zadovoljstvom na znanje, da se je ustanovilo na Dunaju slovensko katoliško dijaško društvo „Danica“; istotako z veseljem pozdravlja delovanje graških akademikov v prosep krščanskega napredka.

3. Skrbi se naj za nravno in gmotno podporo slovenskim krščanskomislečim visokošolcem in njih društvom.

III. Socialne potrebe.

a) Kmetiski stan.

I. 1. Drugi vseslovenski katoliški shod izjavlja, da se ima kmetiski stan organizovati po zadrugah, ki imajo biti obvezne za vsakega kmetovavca, tako da so one pravo stanovsko zastopstvo vsega kmetijskega ljudstva.

Podlaga tej organizaciji bodi okrajna, oziroma krajna zadruga; te vse se naj zvežejo v deželni zadrugi

in iz vseh deželnih bodi sestavljena tudi zveza vseh v državi nahajajočih se deželnih zadrug.

2. Shod pozdravlja z radostjo vladno predlogo o kmetijskih zadrugah ter se nadeja, da bo c. kr. vlada dosledno skrbela tudi za sredstva, potrebna za plodonosno delovanje istih ter jim preskrbela brezobrestna ali vsaj nizkoobrestna posojila.

Shod pozdravlja z zadoščenjem, da vlada podpira zadružno organizacijo.

3. Shod pričakuje od c. kr. vlade, da bo z ozirom na že doslej lepo število gospodarskih zadrug, katere se pa bodo osnovala povsod, po zgledu drugih držav ukazala nakupovati za državno vojaštvo potrebno žito, vino, seno in tudi druge potrebščine naravnost pri gospodarskih zadrugah.

4. Da se kmetiski stan stalno reši iz oblasti oderuških rok, bodi skrb državi in deželnim zastopom, da pospešujejo in z nizkoobrestnimi posojili podpirajo snovanje Raiffeisnovih posojilnic.

II. Shod zahteva od c. kr. vlade, da z modro brambeno colnino varuje našo domačo kmetijsko produkcijo.

a) Osebito pa bodi državni vladi skrb pri sklepanju bližajočih se novih trgovinskih pogodb, da se odpravi zloglasna vinska klavzula ter stavi toliki uvozni col na italijanska vina, da bodo naši vinorejci mogli prodajati svoj poštene vinski pridelek po primerni ceni.

b) Istotako naj se omeji prosti uvoz sadja in sočivja iz Italije.

c) Najizdatnejša opora našemu kmetijskemu gospodarstvu je živinoreja, zato bodi skrb vladi, da varuje našo živinorejo in iz nje izvirajoče pridelke ptuje konkurence ter po skrbnih veterinarjih naredbah zagotovi naši živini neovirani izvoz v sosedne države.

Posebno pa se mora kar najodločneje zahtevati, da se živini iz Rusije in balkanskih držav zapre uhod v naše kraje, to pa že zaradi nevarnosti, da se zanese od tam ondi trajno razsajajoča živinska kuga.

d) Istotako naj se po primerni colnini varuje naša produkcija iz živinoreje: maslarstvo in sirarstvo, ter bodi skrb vladi, da z modrimi zakoni brani pošteno produkcijo pred sleparskimi ponarejevalci živil.

III. Država naj z modrimi zakoni brani našo vinorejo ter naj že vendar izda strogi zakon proti ponarejevanju vina in napravi umetnega vina sploh.

IV. Pri sklepanju trgovinskih pogodb skrbi vlada za trajen izvoz našega blaga v inozemstvo, in osobito za naš les naj dožene dogovore z Italijo in Francijo, da bo naš les imel zagotovljen izvoz v te države.

V. Država naj skrbi za naš izvoz osobito s tem, da podržavi vse železnice, da potem s primernimi voznimi tarifi pospešuje naš daljni izvoz v inozemstvo.

V domači državi pa naj veljajo vozni tarifi za malega in velikega odpošiljatelja isti, ter naj se vsaj na državnih železnicah odpravijo tako imenovane refakcije, ki omogočujejo velikim trgovcem nadvlado na velikem trgu in manjšega producenta onemogočujejo v tekmovanju.

VI. Ker se ima tudi z onostransko državno polovico, z Ogrsko, urediti medsebojna trgovinska pogodba, zahteva kat. shod, da varuje vlada našo kmetijsko produkcijo pred premočno konkurenco iz Ogrske prihajajočih izdelkov, osobito pa žita, moke in živine, ter naj se od ogrske vlade najstrožje zahteva, da napravi svojo veterinaro naredbo enako naši, ker le potem je naši živini mogoč trajen, neopoviran izvoz v inozemstvo.

VII. Trgovina z žitom na borzah se mora temeljito preustrojiti in odpraviti takozvani spekulativni promet na termine.

VIII. Ker od leta do leta bolj pomanjkuje delavcev v kmetijstvu, ker jih kmetijstvo ne more zaradi pičlih pridelkov primernejše plačevati, naj c. kr. vlada kmetom pomaga do delavskih moči s tem, da sinove kmetov, ki so potrebni za delo na domači kmetiji, po dveletni vojaški službi odpusti na dom.

IX. Da se ogromno breme obresti, katere imajo plačevati kmetovavci od visokoobrestnih vknjiženih dolgov, zmanjša vsaj deloma, bodi skrb državi in deželam, da se potom državnih in deželnih hipotečnih zavodov konvertirajo oni dolgovi, od katerih je plačevati nad $4\frac{1}{2}$ odstotkov obresti, v nižje, ne $4\frac{1}{2}$ odstotkov obresti presegajoče dolgove, ter naj se uvedejo naredbe za vsakoletno odplačevanje tudi dolga samega v ta namen, da se tekom prihodnjega polstoletja doseže vsaj delno razdolženje kmetskih domov.

X. Da se kmetskemu stanu zagotovi boljše stanje za čas onemoglosti za delo, uvede naj država ali dežela zavode za starostno zavarovanje in pospeši snovanje okrajnih bolniških blagajnic tudi za kmetski stan.

b) Obrtni stan.

Da se reši obrtni stan pritiska velekapitala, kateremu ga je izročil liberalizem z načelom neomejene svobode, zahteva II. slovenski katoliški shod sledeče:

1. Uvede in izvršuje naj se stroga izkušnja sposobnosti v vseh vrstah obrti, izvzemši hišne obrti;

2. oživé naj se samostojne prisilne avtonomne zadruge z deželnimi in državnimi zvezami, ki naj povzdigujejo stanovsko zavest, skrbé za solidnost izdelkov, urejajo razmerje med mojstri, pomočniki in vajenci, skrbé za revne in onemogle ude, nadzirajo strokovne šole in prirejajo strokovne tečaje, zlasti pa združujejo obrtnike v gospodarske zadruge;

3. ustanové naj se samostojne obrtne zbornice;

4. za prodajo obrtnih izdelkov, ki se naj po možnosti omeji na izdelovavce, naj si postavijo zadruge skladišča za surovine in izdelke, pri čemer jih naj država in dežela podpirata;

5. konfekcije naj se strogo nadzorujejo in po možnosti nadomesté z združnimi prodajavnicami; krošnjarstvo in potovavna skladišča naj se po

možnosti odpravijo, delo po jetnišnicah uredi, da ne bo v kvar mali obrti;

6. izvrševanje več obrti po enem podjetniku se naj zabrani in razna dela izročajo naravnost mojstru iste stroke;

7. dežela naj na vso moč podpira domačo obrt; pečarje, lončarje, lesno obrt, čipkarstvo itd.; ti izdelki naj se združnim potom spravljajo na trg;

8. pouk v ljudskih šolah se naj bolj ozira na domače obrtne razmere, ustanové naj se na primernih krajih strokovne šole;

9. uvedejo se naj obrtna sodišča kot obvezna prva instanca v obrtnih stvareh;

10. država naj varuje domačo obrt s primerno colnino in domačim obrtnikom z ustanovitvijo kreditne banke preskrbi nizkoobrestna posojila za nabavo strojev itd.;

11. določi se naj po razmerah maksimalno število vajencev pri enem mojstru; pomočniki, ki delajo za podjetnike doma, se naj odpravijo;

12. žensko delo se naj omeji, otroško delo odpravi;

13. nedeljski vsaj 36urni počitek se naj splošno uvede; kjer ni možno v nedeljo ali praznik dati počitka, se naj odloči 36 drugih ur v tednu;

14. država naj izda primerne zakone za obrtna stanovanja in delavnice;

15. obrtne zadruge v sporazumu z delavskimi in pomočniškimi zbori naj določijo najmanjšo plačo, sorazmerno cenam živeža in stanovanja v dotičnem kraju, in naj skrbé za obrti koristno časopisje.

16. Pomočniki se naj:

a) vsestransko strokovno izučé v svoji obrti;

b) pri potovanju naj se jim preskrbé primerna prenočišča, vzbuja se naj med njimi verska in stanovska zavest;

c) zadruge naj izdajajo pomočniške knjižice, v katerih bodi za vsakega pomočnika izpričevalo o pomočniški izkušnji, imena mojstrov in krajev, kjer

je prej delal, in datum, kedaj da je delo nastopil in zapustil.

17. Skrbi naj se, da se verski, umski strokovni in telesni razvoj vajencev primerno nadzira, da se določijo pogoji o sprejetju, številu in odpustu vajencev, nasledki kršenja pogodbe; vajenci naj se sploh ne rabijo za hišna opravila.

18. V pospeševanje krščanskega življenja snujejo naj se po potrebi rokodelska društva mojstrov, pomočnikov in učencev.

c) Trgovski stan.

Trgovski stan hira vsled konkurence in pomanjkanja stanovske in gospodarske organizacije. Njemu v pomoč izjavlja II. slov. katol. shod:

1. Osnuje naj se tesnejša stanovska organizacija trgovstva, da se bo mogla domača trgovina uspešneje razvijati in braniti. V tem smislu se naj preosnujejo sedanje trgovske in obrtne zbornice.

2. Uvede naj se za vse trgovce, izvzemši branjevece, dokaz sposobnosti, ki naj ima poseben značaj za velike in poseben za srednje in male trgovce. Vedno naj se pa zahteva poleg potrebnih npravnih lastnosti dokaz o prestani določeni učni in pomočniški dobi; poleg tega pa tudi dokaz o zadostnem, po razmerah določenem kapitalu.

3. Država, dežele in občine naj snujejo za slovenske trgovce slovenske trgovske šole; država naj izdatno podpira trgovska učilišča, ki naj jih ustanavljajo dežele, občine ali trgovske zbornice.

4. Agentsko vprašanje se naj tako uredi, da agenti ne bodo smeli stopati v dotiko z zasebniki ali celo sami prodajati blaga, za katero posredujejo. Zakonito naj se tudi določi, da komisionarji ne bodo smeli blaga prodajati na svoj račun.

5. Krošnjarstvo naj se tako omeji, da ne bo delalo konkurence stalnim trgovcem.

6. Pri konzulatih in poslanstvih naj se nastaviyo trgovsko izobraženi strokovnjaki, ki naj občujejo naravnost s trgovskimi zadrugami, da ne bodo trgovska poročila potom trgovinskega ministerstva dohajala redno mnogo prepozno. Pri vsaki deželni vladi bodi nastavljen trgovski strokovnjak kot poročevavec v trgovskih zadevah.

7. Tarifna prometna politika naj skrbi, da ne bodo njene ugodnosti veljale samo velikim, marveč tudi srednjim in malim trgovcem

8. V podporo in napredek trgovskega stanu naj se po vseh večjih mestih v zvezi z mestnimi odbori sestaviyo trgovska svetovavstva, v katera naj poleg zastopnikov mesta, dežele in države volijo trgovske zbornice svoje zastopnike.

9. Država in dežele naj podpirajo trgovske zbornice, da poskrbé svojim članom potrebne kreditne zavođe.

10. Konsumne zadruge naj se ustanavljajo le tam, kjer so revnejšemu ljudstvu v resnično pomoč.

č) Delavski stan.

1. Delo je dolžnost in splošno premoženje vseh zdravih ljudi in ne sme postati žrtva oderušta in izsesavanja, kot se sedaj mnogokrat godi.

2. Država je dolžna po zakonodajstvu in po upravi braniti pošteno delo in je namenu primerno organizovati, da je obvaruje krivičnega izsesavanja in da zagotovi vsakemu delavcu njegovemu delu primerno pravično plačo.

3. Otroško delo po tvornicah se mora odpraviti, žensko delo omejiti na ženski primerna dela, ki ne napravljajo moškemu delu konkurence.

4. Ponočno delo se dovoli le onim podjetjem, ki iz tehničnih vzrokov dela ne morejo pretrgati. Ženskam in otrokom bodi nočno delo prepovedano.

5. Ob nedeljah in zapovedanih praznikih mora vsako delo počivati. Počitek trajaj od sobote do ponedeljka celih šestintrideset ur. Če pa ni mogoče

ob nedeljah dati počitka, naj se odloči šestintrideset ur mej tednom v počitek, vendar tako, da ima vsako drugo nedeljo delavec prost dan.

6. Uvedi se po razmerah najvišja neprestopna delavna doba; in sicer pri vseh rudo- in premogokopih in pri vseh strokah, koder se mehanično s stroji v velikem producira, vzlasti pri težkih in zdravju škodljivih delih, osemurni delavni čas; pri mali obrti, rokodelstvu, trgovstvu pa deseturna delavna doba.

7. Zakonito naj se varujejo delavci, ki izvršujejo po svoji volji in vesti razne mandate.

8. Uvedejo naj se razsodišča, sestavljena iz delavcev in delodajavcev, ki naj razsojajo o vseh spornih točkah.

9. Skrbi naj se delavcem za zdrava in primerna stanovanja. V to svrho ustanovljena društva podpirajta dežela in država z zakoni in doneski.

10. Plača bodi tako urejena, da more vsak delavec pošteno živeti tudi z družino. Vsak delavec mora imeti pravico, da napreduje pri delu in se mu plača primerno zvišuje. Delavec imej pravico do gotovega deleža pri čistem dobičku.

11. Akordno delo se naj odpravi povsod, kjer je nevarno, ali kjer ob neugodnem času vsled njega delavci nimajo zaslužka.

12. Strogo se naj nadzorujejo vsa podjetja gledé na varnost življenja in zdravja; zato se naj pomnoži obrtno nadzorstvo po dejanski potrebi. Za delavke naj se nastavijo obrtne nadzornice. Obrtnim nadzornikom naj se pridelé tudi delavci, katere naj odškoduje država.

13. Za rudo- in premogokope se naj ustanovi stalni rudniški nadzorstveni odbor.

14. Po večjih mestih se naj uvedó občinske posredovalnice za delo, in sicer brezplačne.

15. Prepové naj se „truk“.

d) Zavarovanje.

Zavarovanje bodi urejeno po deželnih in državnih zakonih in načeloma obvezno. Za obvezno zavarovanje proti požarom se naj ustanové deželne zavarovan-

vavnice z monopolom, zavarovanje proti toči in živinskim boleznim naj prevzame država.

Zavarovanje nižjega ljudstva, kmetov obrtnikov, delavcev, pomočnikov in poslov za slučaj bolezni, za nezgode, onemoglost in starost se naj vrši s prispevki države, dežele, mest, občin, delodajavcev in delavcev. V bolniške blagajne naj skladajo delavci sami svoje prispevke in jih sami upravljajo pod nadzorstvom deželnih uradov. Ženske bolniške blagajne naj so ločene, v te tudi delodajavci plačujejo tretjino. Bolniška podpora znašaj najmanj toliko, kolikor zasluži delavec.

Zavarovanje proti nezgodam naj plačujejo samo delodajavci; uprava bodi enostavna. V upravni odbor naj voli vsaka dežela svoje zastopnike, ako je združenih več dežel.

V svrhu zavarovanja za starost naj se ustanovi deželni zavod. Za starostne rente naj plačujejo delodajavci, delavci in država.

Priporoča se nova „Vzajemna zavarovalnica“ v Ljubljani, dokler ni ustanovljena deželna zavarovalnica.

e) Socialne naloge avtonomnih zastopov.

V političnem oziru se vedno bolj poudarjajo avtonomne pravice narodov, dežel, občin in posamnih stanov. To je znamenje zdravega napredka. Z zavestjo samoupravnih pravic mora pa rasti tudi zavest važnih dolžnosti, ki so jim podlaga. V prvi vrsti stojé tu socialne dolžnosti. Le tisti samoupravni organizem, ki bo zmanjševal socialna nasprotja, branil slabейše proti močnejšim, duševno in gmotno dvigal nižje staneve, bo sposoben v smislu pravičnosti in pravega napredka rabiti svojo samoupravo.

Socialne naloge samoupravnih zastopov so dveh vrst.

I. V prvo vrsto spadajo splošne socialne naloge:

a) Avtonomni zastopi, zlasti občine in dežele, so dolžne skrbeti za izobrazbo ljudstva v najširšem pomenu, zlasti naj ustanavljajo strokovne rokodelske, kmetijske nadaljevavne, trgovske, gospodinjske šole;

skrbé naj za pouk, s katerim naj se izpopolnjujejo, oziroma na novo uvajajo domače obrti; podpirajo naj ljudske knjižnice in poučna predavanja.

b) Avtonomni zastopi naj krepko podpirajo gospodarsko združenstvo. Pospešujejo naj ustanavljanje Raiffeisenovih, kmetijskih, obrtnih in stavbnih zadrug s tem, da jim dajejo primerne denarne podpore, da jim pomagajo k potrebnemu kreditu, jim prepuščajo svet za stavbišča ali poskuševališča ali jim sami pod ugodnimi pogoji zidajo zadružna skladišča.

c) Za zdravje naj skrbé avtonomni zastopi zlasti s tem, da strogo nadzirajo stanovanja, pomagajo delavskim stavbnim društvom, ustanavljajo kopališča, snujejo ali podpirajo ljudska zdravilišča proti jetiki, pijančevanju, in država naj ponovi v državnem zboru zakonski načrt za omejitev pijančevanja.

č) Ustanavljajo, oziroma podpirajo naj ljudske pisarne.

d) Ustanavljajo naj posredovavnice za delo in stanovanje delavcem in skrbé naj za brezposelne delavce.

e) V lastni upravi naj oskrbljujejo vsa taka podjetja, ki služijo splošnim potrebam: vodovode, elektriške in cestne železnice, tržišča, klavnice i. t. d. V tem smislu naj skrbé, da tudi mali rokodelci lahko vporabljajo strojne sile; na svojih posestvih naj izkušajo z zglednim gospodarstvom, zlasti z umnim izboljševanjem buditi duha pravega napredka.

f) Pri svojih denarnih zavodih naj skrbé, da bodo v pomoč tudi nižjim stanovom gledé na varčevanje in posojila; dobiček naj porabljajo zlasti v socialne namene.

g) V lažje izvrševanje socialnih namenov naj si ustanovi vsak avtonomni zastop svoj socialni odbor, v katerega naj se volijo ali pokličejo tudi strokovnjaki in tisti, katerih se tiče socialno delovanje. Vrh tega naj se osnuje točen statistički urad.

II. V drugo vrsto spada skrb avtonomnih zastopov za lastne uslužbenice:

a) Skrb za pravično plačo in primerne plačivne obroke.

- b) Dober delavski poslovnik.
- c) Delavski odbori kot zastopniki delavcev.
- č) Skrb za stare in onemogle delavce in njihove rodbine.
- d) Skrb za zdrava stanovanja.

f) Krščanska usmiljenost.

Drugi slov. katol. shod poudarja:

1. da je nujno potrebno vsestransko pospeševati župno organizacijo preskrbe siromakov, ter izraža svoje obžalovanje, da so se župne ubožne naprave vzele cerkvi, najboljši materi ubogih;

2. pozivlje k pristopu k cerkvenim društvom in bratovščinam, kojih namen je, blažiti telesno pa tudi duševno trpljenje, osobito k „Vincencijevi družbi“, ki je najpripravnější v omenjeni namen, in k pospeševanju le-teh, ter

3. priporoča ustanovitev društva v olajšanje telesne in duševne reve in bede slovenskih izseljencev.

4. Drugi slov. katol. shod si šteje v dolžnost, izreči raznim redovom in kongregacijam za njihovo pržtvovavno delovanje po dobrodelnih zavodih, sirotišnicah, bolnišnicah itd. zahvalo, ter izraža željo, naj se snujejo dobrodelni zavodi, osobito pa vzgojevalnice za poldoraslo mladino, in naj se taki zavodi, kjerkoli se snujejo, povsodi izročajo redovom ali kongregacijam ali sploh cerkvenim rokam, v katerih najboljše vsestransko vspevajo.

5. Nadalje izreka II. slov. katol. shod tudi zahvalo vsem podpirateljem naše učeče se mladine.

IV. Tisk.

a) Znanost.

1. Drugi katoliški shod pohvalno priznava trud onih katoliških slovenskih učenjakov, ki so se od I. katol. shoda sem potrudili za znanstvo v soglasju s katoliškimi verskimi nauki.

2. Poudarja pa nujno potrebo, da se znanstveno delovanje slov. učenih mož v prid katoliški resnici in narodu čim najprej organizira.

3. V ta namen se naj oživi „Leonova družba“, ki naj dobi za svoje delo čim največ razumnikov slovenskih in naj izdaja ali vsaj podpira njihove znanstvene publikacije.

4. Imenovana organizacija naj skrbi, da se priredi vsako leto vsaj en znanstven shod za vse Slovence na primernem kraju, začnši z l. 1901. in da se po možnosti gmotno in duševno podpira „Katoliški Obzornik“, ki naj se ozira na vse znanstvene stroke.

b) Umetnost in leposlovje.

1. Drugi slovenski katol. shod priznava veliki pomen lepe umetnosti, obžaluje pa tudi veliko moralno kvar, ki ji je kriva zloraba umetnosti, in izjavlja, da veljajo tudi za umetnost in umetnike krščanska načela in večni božji zakoni.

2. Drugi slov. katol. shod hvaležno priznava hvalevredno delovanje „Društva za krščansko umetnost“ na polju cerkvene umetnosti in „Dom in Sveta“ na leposlovnem polju ter priporoča vsem Slovincem, da podpirajo krščanska umetniška društva in negujejo domače v krščanskem duhu urejane leposlovne liste.

3. Drugi slov. katol. shod priporoča: Osnuje naj se poseben odsek „Leonove družbe“, čigar skrb bodi: družiti krščanske leposlovce, zbirati in spodbujati mlade nadebudne pisatelje, kazati jim pravo smer, podpirati jih s svetom, knjigami in gmotnimi sredstvi. V ta namen se naj ustanovi tudi poseben sklad.

c) Časnikarstvo.

1. Drugi slov. katol. shod radostno in hvaležno priznava, da se je od I. slov. katol. shoda sem mnogo storilo za katoliški tisk v smislu resolucij, sklenjenih na I. slov. katol. shodu. Izraža pa shod tudi

prepričanje, da je vsem izobraženim katoliškim Slovencem ravno na časniškem polju v prihodnje treba še pomnožiti delovanje, da zaježimo med našim narodom razširjanje brezverstva in moralnega propada, ki mu grozi vsled naraščajoče sile veri sovražnega duha, pojavljajočega se zlasti potom liberalnega časopisja tudi v naši domovini.

V krepkejšo obrambo kršč. idealov v verskem, narodnem in gospodarskem pogledu se priporoča gledé na politično časništvo: osnovati časniški odbor, obstoječ iz uredništev slov. katol. časnikov in katoliških politikov, kateri mej nalogo:

a) vzdrževati in pospeševati s shodi in pismenim potom medsebojno sporazumljenje in podporo ter odločevati smer in taktiko pri obdelavanju pojavljajočih se vprašanj;

b) osnovati časniško dopisovavnico, kot središče za vse v zvezi stoječe časnikarje, po posebnem tajniku organizirati dopisnike, dajati jim informacij in za slučaj sovražnih napadov pravnih svetov in pomoči.

č) Farne knjižnice itd.

Da se med ljudstvom razširja prava prosveta in isto obvaruje pogubnega vpliva slabih časnikov in knjig, naj se ustanavljajo bravna društva, bravni krožki in farne knjižnice. — Za poslednje se osnuj kakor hitro mogoče osrednji odbor za vsako škofijo, ki izdelaj načrt, kako je farne knjižnice ustanavljati in voditi, in seznamek knjig, ki so pisane v pravem duhu in za ljudstvo primerne. — Od časa do časa naj se v kakem listu (morda kot priloga) novejše knjige kratko ocenijo in dobre vodstvom knjižnic priporočajo za nakup.

d) Ljudsko in mladinsko slovstvo.

Naša dika in naš ponos je družba sv. Mohorja. Drugi slov. katol. shod priporoča vsem pisateljem, naj jej posveté svoje najboljše moči; vsem poverjenikom pa, naj nabirajo ude z neutrudno vnemo.

Nadaljujejo naj se zbirke knjižic, zasnovane po raznih katoliških tiskovnih društvih, ki imajo namen blažiti ljudstvo in je poučevati zlasti v verskih in socialnih vprašanjih.

Drugi slovenski katoliški shod je prepričan o veliki važnosti zanesljivih ocen za razvoj dobrega vzgojnega mladinskega slovstva. Zato priporoča, naj se te ocene z enako natančnostjo nadaljujejo, stariši, vzgojitelji in učitelji pa naj požrtvovavno širijo mej mladino odobrene, po obliki in vsebini dobre mladinske spise, zlasti „Vrtec“ in „Angelček“.

e) Izdajanje slovenskih pesnikov in pisateljev za ljudstvo in mladino.

Da dobi naše ljudstvo dovolj poštenega zabavnega berila in da se zlasti odrasla mladina po možnosti obvaruje pred vsem, kar je slabega in kužnega v slovenskem leposlovju, priporoča II. slov. katoliški shod, naj se poskrbi za posebno, zlasti svтарno dobro izbrano ter očiščeno, zelo ceneno izdajo slovenskih pripovednih pisateljev in pesnikov, starejših in novejših. V ta namen naj se sestavi odbor večih mož, ki slovensko leposlovje dobro poznajo in ki bodo po skupnih posvetovanjih vestno odbirali za tako izdavanje primernih spisov.

V. Katoliška narodna organizacija.

Drugi slov. katol. shod povdarja nujno potrebo, da se vsi katoliškomisleči Slovenci krepko organizirajo v obrambo svojih vzorov. Na temelju resnic katoliške vere in v tesni zvezi s cerkvenim organizmom naj vstvarjajo razne organizacije, edine v namenu, raznolike v sredstvih. S skupno duševno in gmotno pomočjo naj se postavijo v boj proti otrovnemu liberalstvu in materialisti socialni demokraciji; združujejo naj se vsi stanovi požrtvovavno v tem boju. Skrb, da se ohrani in poživi katoliško mišljenje in življenje, mora biti vsem izobražencem in ljudstvu, duševno in telesno delavnim, duhovnom in neduhovnom,

prva in najsvetejša zadeva. Vsi morajo tudi vzajemno sodelovati, da se zagotovi Slovincem v avstrijski državi samostalen naroden obstoj in razvoj, ki je nujen pogoj, da se jim ohranijo idealni blagri javnega in zasebnega življenja. V tem smislu izreka II. slov. katol. shod, da odobrava sklepe „Vseslovenskega in istrsko-hrvaškega shoda“ dné 14. kimavca 1897.

Posebej priporoča:

1. V izvršitev sklepov drugega in v pripravo za treji slov. katol. shod naj si izvoli shod izvrševavni odbor, ki naj sestoji iz načelnika in po enega tajnika za Kranjsko, Koroško, Primorsko in Štajersko. Načelnik in kranjski tajnik naj bivata v Ljubljani. V vsaki deželi naj se po zaupnih možeh ustanovi deželna katoliška organizacija.

2. Ustanavljajo naj se za posamezne kraje, župnije, občine ali okraje (dekanije, okrajna sodišča, glavarstva) katoliška politiška društva. Vsako tako društvo naj se dogovori z lastništvom kakega katoliškega lista tako, da bo vsak društveni član dobival dotični list kot glasilo svojega društva.

3. Pri snovanju in preosnavljanju politiških in nepolitiških društev naj se pazi, da društveno delovanje ne bo kalilo rodbinskega življenja; v prvi vrsti naj se gleda, da bodo društva služila pouku in blaženju srca; odstranja naj se vsaka priložnost za potratu in razkošnost.

4. Društva naj redno prirerajo razmeram primerne shode in predavanja. Skrbé naj zlasti, da se po stanu društvenih članov v pozimskem času osnuje reden strokoven pouk; tako n. pr. v elementarnih naukih, umnem kmetijstvu, domačih obrtih, knjigovodstvu, govorništvu in članom primernih pravnih tvarinah.

5. Snujejo naj se javne bravnice in knjižnice. Zeleti je, da se v vsaki fari s sodelovanjem domačih duhovnikov in zato vnetih lajikov organizira po tem potu berilo in širi izobrazba med ljudstvom. Posebno nujno se priporoča, da se ustanavljajo take knjižnice ob mejah slovenskih, kjer niso mogoča narodna društva.

6. Po mestih in večjih trgih se naj osnujejo s pomočjo nepolitiških društev ljudske pisarne, kjer naj dobivajo člani pouk in svet. V ta namen naj se sestavi strokovnjaški odbor za finančne, prometne pravne in potrebne strokovne zadeve. Nastavi se naj tajnik, ki vsprejema vprašanja, jih po možnosti sam rešuje, sicer pa oddaja zadevnim odbornikom. Zaupniki naj posredujejo po oddaljenih krajih med pisarno in ljudstvom. V posamnih slučajih bo treba odvetniške pomoči. Zato naj se sestavi zapisnik tistih odvetnikov, katerim bodo izročale pisarne dotične zadeve. V pokritje pisarniških stroškov naj skrbé razna društva v pisarniškem okrožju. Pobirajo naj od svojih udov mal prispevek v ta namen. Zato pa naj udje dotičnih društev dobivajo pomoč v pisarni brezplačno.

